

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศ ในศาลเยาวชนและ ครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132

Correction, Treatment, and Rehabilitation of Youth in Sexual Cases in Samut Sakhon Juvenile and Family Court: The Study of Section 132

ภวินฉัตร อัครวิทย์โสภณ¹ และ กรณ์ กังสดารพร²

วันรับ: 24 กรกฎาคม 2567 วันแก้ไข: 29 สิงหาคม 2567 ยอมรับ: 12 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินมาตรการตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ครอบครัว นักจิตวิทยา ผู้ให้คำปรึกษา และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูภายใต้มาตรา 132 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพอย่างเป็นมิตรเพื่อเปิดใจ 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาในมิติร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างตรงจุด 3) การให้คำปรึกษาเชิงยืดหยุ่นเฉพาะราย 4) การจัดทำรายงานสรุปที่ครบถ้วนและชัดเจนเสนอต่อศาล 5) การใช้เครือข่ายในการประสานงานและติดตามผล และ 6) การติดตามความเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ ได้แก่ ความร่วมมือของครอบครัว คุณภาพของผู้ให้คำปรึกษา และกิจกรรมฟื้นฟูที่ศาลจัดขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ (1) รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อสนับสนุนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (2) ศูนย์ให้คำปรึกษาควรจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับการให้คำปรึกษาเชิงลึก พร้อมเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายในชุมชน และ (3) ศาลเยาวชนควรเผยแพร่ผลการดำเนินงานเชิงบวกสู่สาธารณะเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร, คดีทางเพศเด็กและเยาวชน, การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู, มาตรา 132

¹ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research, titled “Rehabilitation of Juvenile Sexual Offenders in the Samut Sakhon Juvenile and Family Court: A Study of Section 132,” aims to explore the rehabilitation process and its success factors under Section 132 of the Juvenile and Family Court Act B.E. 2553 (2010). A qualitative research methodology was employed, including in-depth interviews and focus group discussions with juvenile offenders, their families, court psychologists, counselors, and judges at the Samut Sakhon Juvenile and Family Court.

The findings reveal that the rehabilitation process under Section 132 comprises six key stages: (1) building a trust-based relationship through friendly fact-finding conversations, (2) accurately assessing the problems in physical, psychological, and social dimensions, (3) offering flexible, individualized counseling and treatment plans, (4) summarizing and reporting comprehensive information to the court, (5) utilizing an effective referral network for social and community support, and (6) conducting continuous and multi-dimensional follow-up. Contributing factors to successful rehabilitation include family engagement, the counselor’s professional competence, and the implementation of court-led rehabilitative programs.

Key recommendations from this study are as follows: (1) the government should establish education policies tailored to juvenile offenders as part of a long-term rehabilitation strategy; (2) counseling centers should develop standardized practice manuals and strengthen collaboration with community-based networks, particularly in education, employment, social welfare, and therapeutic services; and (3) juvenile and family courts should actively disseminate successful practices to enhance public understanding and support for juvenile justice initiatives.

Keywords: Samut Sakhon Juvenile and Family Court, Juvenile Sexual Offenders, Rehabilitation Process, Section 132, Alternative Measures to Criminal Prosecution

1. บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยเผชิญกับปัญหาความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะปรากฏในสื่อหรืออยู่นอกสายตาสาธารณะ เหตุการณ์เหล่านี้ไม่เพียงสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้คนในสังคมเท่านั้น แต่ยังตอกย้ำถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น อำนาจนิยมแบบชายเป็นใหญ่ การขาดการปลูกฝังเรื่องสิทธิเสรีภาพในมิติทางเพศ การขาดความเข้าใจเรื่องความยินยอม ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมที่ยังมีช่องโหว่ในการคุ้มครองผู้เสียหายและแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำความผิดอย่างยั่งยืน

เอกสารรายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2565) ระบุว่า ระหว่างปี 2560 ถึง 2564 มีคดีข่มขืนกระทำชำเราจำนวนรวม 8,997 คดี โดยในแต่ละปีแม้ตัวเลขมีแนวโน้มลดลง แต่ความรุนแรงของคดีกลับทวีขึ้นในเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อ ญาติ ครู หรือเพื่อนบ้าน และมักเกิดขึ้นในสถานที่ที่ควรปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น บ้าน โรงเรียน หรือชุมชนใกล้ตัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาซ้ำซ้อนในมิติของความอับอายและการไม่กล้าเปิดเผยของผู้เสียหาย ซึ่งนำไปสู่การไม่แจ้งความและการขาดโอกาสในการรับความช่วยเหลือหรือการเยียวยาอย่างเหมาะสม

การข่มขืนและความรุนแรงทางเพศที่เกิดกับเด็กไม่เพียงทั้งบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ แต่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการเข้าสังคมของเด็กในระยะยาว ซึ่งในหลายกรณีอาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนซ้ำ หรือการกลายเป็นผู้กระทำความผิดในอนาคตได้หากไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีระบบการดูแลที่ไม่ใช่เพียงการลงโทษ แต่เป็นการแก้ไขฟื้นฟูเชิงลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้กระทำเป็นเด็กหรือเยาวชนเอง ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ได้

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้วางหลักการสำคัญในการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้สามารถกลับตัวและกลับเข้าสู่สังคมได้ ผ่านมาตรการทางเลือก เช่น การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แทนการลงโทษในรูปแบบเดิม โดยมาตรา 132 ของกฎหมายฉบับนี้ อนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฟื้นฟูแทนการพิพากษาลงโทษในบางกรณี ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการใช้สหวิชาชีพเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ในบริบทของจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม มีความหลากหลายของประชากร ทั้งแรงงานข้ามชาติ ชุมชนเมือง และชุมชนดั้งเดิม ทำให้มีความซับซ้อนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว จึงเป็นพื้นที่ที่ควรศึกษาเชิงลึกถึงแนวทางการดำเนินมาตรา 132 ในบริบทท้องถิ่น ว่ากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีทางเพศ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาวิธีการดำเนินงานภายใต้มาตรา 132 ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่ใช้กับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศ และสืบค้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาวทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น ร่วมกับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จำนวน 2 ราย ครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จำนวน 2 ราย นักจิตวิทยาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 3 ราย ผู้ให้คำปรึกษาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 2 ราย และผู้พิพากษา จำนวน 1 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งออกแบบโครงสร้างคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โครงสร้าง อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นเพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่ทำการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เพื่อเขียนสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา และนำเสนอวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในศาล

เยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร และปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในลำดับต่อไป

4. ทบทวนวรรณกรรม

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมทางเพศในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญทางสังคมที่ต้องการแนวทางที่ไม่เพียงแต่ลงโทษผู้กระทำความผิด หากยังต้องรวมถึงการฟื้นฟูเยียวยาและคืนคนดีสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ การศึกษานี้จึงมุ่งทบทวนแนวคิด กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ภายใต้กรอบกฎหมายของมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1. กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน: พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนฯ ได้วางหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เช่น การห้ามเปิดเผยประวัติ การห้ามเลือกปฏิบัติ และการเน้นการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม รวมถึงการกำหนดให้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมส่งเสริมให้สามารถกลับคืนสู่สังคมอย่างสมศักดิ์ศรี โดยมาตรา 132 เป็นกลไกที่ศาลสามารถใช้แทนการพิพากษา เพื่อให้เด็กที่มีพฤติการณ์ไม่ร้ายแรง และมีแนวโน้มฟื้นฟูได้ เข้าสู่กระบวนการแก้ไขพฤติกรรมผ่านการให้คำปรึกษา บำบัด และกิจกรรมสร้างเสริมพฤติกรรม ซึ่งช่วยลดการประทุษร้ายทางอาญาในชีวิต และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศ: พฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศในเด็กและเยาวชนมักมีปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและครอบครัวเป็นตัวเร่ง อาทิ การเลี้ยงดูที่ขาดความเข้าใจในเรื่องเพศ การรับสื่อที่รุนแรง การถูกล่วงละเมิดในอดีต รวมถึงการใช้อำนาจหรือสถานะในทางที่ผิด การทำความเข้าใจรากเหง้าของพฤติกรรมเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดแบบองค์รวม (holistic) ที่พิจารณาทั้งด้านสังคม จิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก

ในขณะที่กฎหมายอาญาได้มีการปรับปรุงคำนิยาม “การข่มขืนกระทำชำเรา” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นที่การ “ล่วงล้ำ” (penetration) ด้วยอวัยวะเพศ ซึ่งส่งผลต่อการตีความและการลงโทษอย่างมีมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ควรมีการพิจารณาแนวโน้มพฤติกรรมและเจตนาของเยาวชนเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษเกินจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบสมัครใจระหว่างเด็กด้วยกัน ซึ่งควรได้รับการดูแลแบบคุ้มครองสวัสดิภาพมากกว่าการลงโทษทางอาญา

3. แนวคิดด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา: กระบวนการให้คำปรึกษามีบทบาทสำคัญในการบำบัดและฟื้นฟูเยาวชนผู้กระทำความผิด โดยมุ่งหวังให้เกิดการตระหนักรู้ การยอมรับตนเอง และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน การให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ให้คำปรึกษาที่มีความรู้ด้านพัฒนาการเด็กและแนวทางการปรับพฤติกรรมอย่างเหมาะสม โดยกระบวนการให้คำปรึกษาในมาตรา 132 จะต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตามบริบทของแต่ละราย และให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ภาพอันปลอดภัย เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้ยังเน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง: งานวิจัยที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าการให้โอกาสในการปรับตัว โดยไม่เน้นการลงโทษ เป็นแนวทางที่ช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเยาวชน งานศึกษาของ อัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว (2560) ที่ชี้ว่า การฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องเริ่มจากความเข้าใจสภาพแวดล้อมและปัจจัยเบื้องลึกที่ก่อพฤติกรรม อีกทั้งต้องเน้นการป้องกันระดับครอบครัวและชุมชนควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย

ในขณะที่งานวิจัยในต่างประเทศก็สนับสนุนแนวคิด Restorative Justice หรือ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่เน้นการซ่อมแซมความเสียหายและฟื้นฟูความสัมพันธ์ มากกว่าการลงโทษแบบ retributive justice ซึ่งจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดตระหนักรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนในเชิงสร้างสรรค์

5. ผลการวิจัย

5.1 วิธีการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

จากผลการศึกษา พบว่าแนวทางการให้คำปรึกษาเพื่อการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แบบไม่จำกัดเสรีภาพ คือ กรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือมีการร้องขอจาก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ศาลสามารถมีคำสั่งให้ดำเนินมาตรา 132 โดยไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด โดยเด็ก เยาวชน และครอบครัวจะเข้าสู่กระบวนการบำบัดผ่านศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม ซึ่งเน้นการฟื้นฟูในชุมชนและครอบครัว

2. แบบจำกัดเสรีภาพ คือ กรณีที่ศาลพิจารณาแล้วว่าไม่ควรมีความพิพากษา ลงโทษทันที แต่เด็กหรือเยาวชนไม่มีผู้ปกครองที่สามารถดูแลได้ ศาลจะส่งตัวไปยังสถานพินิจ ภายในระยะเวลาที่กำหนด (ไม่เกินอายุ 24 ปีบริบูรณ์) โดยอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม เช่น การฝึก อาชีพ การอบรม หรือการบำบัดรักษา และให้อำนาจการสถานพินิจจัดทำรายงานพฤติกรรมเป็น ระยะ เช่น ทุก 3 เดือน

ในกรณีแบบไม่จำกัดเสรีภาพ ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ จะเป็นหน่วยงานหลักในการ ดำเนินการบำบัด โดยศาลจะมอบหมายให้ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) ซึ่งประกอบด้วยนักจิตวิทยา และผู้พิพากษาสมทบที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนในเขตศาลจังหวัดนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ หาก จำเลยเคยผ่านการบำบัดภายใต้มาตรา 73 มาก่อน ผู้ให้คำปรึกษาคนเดิมจะได้รับมอบหมายให้ ดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อความต่อเนื่องในการฟื้นฟู โดยจะต้องดำเนินการตามแนวทางที่ศาลกำหนด และรายงานผลความก้าวหน้าเป็นระยะให้ศาลทราบ

โดยบทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาฯ ได้แก่

1. การสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจ โดยสอบถามข้อเท็จจริงอย่างเป็นมิตร เพื่อเปิดใจเด็ก เยาวชน และครอบครัว
2. การประเมินสภาพปัญหาเชิงลึก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อ วางแผนฟื้นฟูที่เหมาะสม
3. การให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลหรือครอบครัว และเสนอให้ศาลมีคำสั่ง ให้ผู้กระทำความผิดเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือการรักษา
4. การจัดทำรายงานสรุปปัญหา ทั้งในส่วนของเด็ก เยาวชน และครอบครัว พร้อมแนวทางแก้ไขเสนอศาลประกอบการพิจารณา
5. การประสานงานกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ
6. การติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินพฤติกรรมและการ เปลี่ยนแปลงของเด็กหรือเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

จากกระบวนการข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “ผู้ให้คำปรึกษา” ซึ่งหมายถึงนักจิตวิทยา และผู้พิพากษาสมทบ มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบำบัด โดยเน้นการฟื้นฟูจากภายในจิตใจ และ สร้างเครือข่ายการสนับสนุนที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นหัวใจของมาตรา 132 ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมี โอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมอีกครั้ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ให้คำปรึกษาซึ่งหมายถึงนักจิตวิทยาและผู้พิพากษาสมทบที่ ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษา มีวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัวดังนี้

5.1.1 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (สอบถามข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างเป็นมิตร)

ขั้นตอนแรกของกระบวนการให้คำปรึกษาตามมาตรา 132 คือ การสร้าง สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับเด็กหรือเยาวชนและครอบครัว โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อเปิด ใจและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสอบถามข้อเท็จจริงอย่างเป็นมิตรจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เป็นกระบวนการสื่อสารที่แสดงถึงความเคารพในตัวตนของผู้รับการ ปรึกษา การลดอคติ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเปิดเผย

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้คำปรึกษามักเริ่มต้นด้วยการแสดงท่าทีเป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย แสดงออกถึงความจริงใจและไม่ตัดสิน ซึ่งส่งผลต่อการลดความตึงเครียดของเด็ก เยาวชน และครอบครัว และช่วยให้พวกเขามีความกล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวหรือปัญหาที่แท้จริง ทั้งในระดับพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์

การสร้างสัมพันธภาพในลักษณะนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการบำบัด เพราะหากเด็กหรือเยาวชนยังไม่ไว้วางใจ หรือครอบครัวยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู โอกาสที่กระบวนการทั้งหมดจะประสบผลสำเร็จก็จะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ การสร้างความไว้วางใจจึงเปรียบได้กับการเปิดประตูใจของเด็กและครอบครัว เป็นฐานสำคัญในการนำไปสู่การประเมิน วิเคราะห์ และวางแผนการบำบัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในลำดับถัดไป

5.1.2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (ประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาของเด็ก เยาวชนและครอบครัวในด้าน กาย จิต สังคม เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูให้เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชน)

เมื่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับเด็ก เยาวชน และครอบครัวประสบความสำเร็จ กระบวนการต่อมาคือการประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบำบัดฟื้นฟูที่ตรงจุดและตรงกับความต้องการของผู้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง

ผู้ให้คำปรึกษาจะเริ่มกระบวนการประเมินโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม สังเกตพฤติกรรม การพูดคุยกับครอบครัว และการวิเคราะห์บริบทแวดล้อมของชีวิตเด็กและเยาวชน โดยเน้น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) **ด้านร่างกาย** เช่น สุขภาพทั่วไป พฤติกรรมการดูแลตนเอง ความบกพร่องหรือความเจ็บป่วยที่อาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม 2) **ด้านจิตใจ** เช่น อารมณ์ ความคิด การรับรู้ตนเอง ความรู้สึกผิด ความเครียด หรือบาดแผลทางจิตใจจากประสบการณ์ในอดีต และ 3) **ด้านสังคม** เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว การคบเพื่อน สภาพแวดล้อมในชุมชน การเรียน และอิทธิพลทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์สภาพปัญหาในเชิงลึกนี้จะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงพฤติกรรม ความผิดที่เกิดขึ้นกับปัจจัยต้นเหตุได้อย่างเป็นระบบ ไม่เพียงมองว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดจาก “ความตั้งใจ” หรือ “เจตนา” แต่พยายามทำความเข้าใจว่าเกิดจากอะไร เช่น การเลี้ยงดูที่ขาดความอบอุ่น ความรุนแรงในครอบครัว การถูกล่วงละเมิดในอดีต หรือการได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน

จากผลการศึกษาผ่านกรณีศึกษาจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้คำปรึกษาที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบทชีวิตของเด็กและครอบครัว สามารถจำแนกปัจจัยที่แฝงอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดแผนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูที่เหมาะสมกับรายบุคคล และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในอนาคตอย่างยั่งยืน

5.1.3 การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ยืดหยุ่น

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาสามารถวิเคราะห์และระบุสาเหตุของการกระทำผิดได้อย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดแนวทางการให้คำปรึกษาที่ตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย การวางแผนเพื่อแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูนั้นไม่อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับทุกกรณีได้ หากแต่ต้องมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามลักษณะบุคลิกภาพ สภาพครอบครัว พื้นฐานทางสังคม และความพร้อมของผู้รับการบำบัด

การให้คำปรึกษาแบบยืดหยุ่นมุ่งเน้นที่การวางแผนเฉพาะราย โดยผู้ให้คำปรึกษาจะพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ร่วมกันกับนักจิตวิทยาและครอบครัว เช่น ความสามารถในการควบคุมตนเอง ความเข้าใจในผลของการกระทำ ความเชื่อที่มีต่อบทบาทของตนในสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางการแก้ไขมีความครอบคลุมทั้งเชิงพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์

ลักษณะเด่นของค่าปริกษาที่ประสบความสำเร็จคือ การไม่ยึดติดกับรูปแบบตายตัว แต่สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือ เทคนิค หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะกับบริบทของเด็กและเยาวชน เช่น การให้ค่าปริกษาแบบตัวต่อตัว การเสริมสร้างแรงจูงใจผ่านกิจกรรมกลุ่ม การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัด หรือแม้แต่การประสานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนด้านอาชีพหรือการศึกษาในระยะยาว

กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความสามารถของผู้ให้ค่าปริกษาในการประเมินสถานการณ์เฉพาะหน้า ตัดสินใจเชิงจิตวิทยา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับการฟื้นฟู ซึ่งทักษะเหล่านี้เกิดจากการฝึกฝน ประสบการณ์ และความเข้าใจในธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์อย่างลึกซึ้ง จึงสามารถนำพาเด็กหรือเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี และลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.1.4 การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (ทำรายงานสรุปสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชนรวมถึงสภาพของครอบครัว ตลอดจนแนวทางแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสมเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลเมื่อเด็กหรือเยาวชนนั้นถูกฟ้องคดี)

หนึ่งในการกิจสำคัญของผู้ให้ค่าปริกษาภายใต้กระบวนการตามมาตรา 132 คือการจัดทำรายงานสรุปผลอย่างครบถ้วนและแม่นยำ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว รายงานฉบับนี้ต้องสะท้อนภาพรวมของเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวในหลากหลายมิติ ทั้งด้านพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และการปรับตัวตามแผนฟื้นฟูที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

โดยทั่วไป จะมีการนัดติดตามผลเป็นรายเดือน เพื่อประเมินความคืบหน้าของเด็ก เยาวชน และครอบครัวในแต่ละช่วงเวลา รายงานการเปลี่ยนแปลงนี้จะรวมถึงผลการปรับพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น 1) ความก้าวหน้าในการศึกษา 2) การฝึกอาชีพหรือการมีงานทำ 3) การปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด เช่น การห้ามออกนอกเคสสถานในช่วงเวลาหนึ่ง การหลีกเลี่ยงการคบหากลุ่มเสี่ยง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดเฉพาะทาง

นอกจากนี้ รายงานยังต้องระบุแนวทางหรือข้อเสนอแนะจากผู้ให้ค่าปริกษาในการดำเนินการต่อไป เช่น กิจกรรมหรือการสนับสนุนเพิ่มเติมที่ควรจัดให้แก่เด็กหรือเยาวชน รวมถึงบทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนฟื้นฟูพฤติกรรม

ความครบถ้วนและความชัดเจนของรายงานจึงมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการตัดสินใจอย่างรอบด้าน ทั้งในระหว่างกระบวนการ และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาฟื้นฟูที่กำหนด รายงานที่จัดทำอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ ย่อมสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการบำบัด และมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสกลับตัวและพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

5.1.5 การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ (ประสานงาน ส่งต่อและติดตามประเมินผลกับส่วนราชการหรือองค์กรด้านเด็ก เยาวชน สตรีและครอบครัวที่ได้จัดแรงงานด้านแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ด้านสังคมสงเคราะห์ หรือด้านให้ค่าปริกษาแนะนำไว้กับศาลเยาวชนและครอบครัว)

การดำเนินงานแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 132 ไม่สามารถกระทำได้โดยลำพังเฉพาะภายในศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก หรือ “เครือข่าย” ที่มีศักยภาพในการสนับสนุนเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างรอบด้าน

ผู้ให้ค่าปริกษาจะพิจารณาใช้เครือข่ายเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นในการจัดหาทรัพยากรหรือบริการเพิ่มเติมเพื่อเสริมกระบวนการบำบัด โดยเครือข่ายดังกล่าวอาจประกอบด้วย 1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, โรงเรียน หรือสถานศึกษาต่าง ๆ 2) องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มบำบัดยาเสพติด กลุ่มอาชีพ กลุ่มจิตอาสา หรือศูนย์ให้ค่าปริกษา 3) เครือข่ายที่จัดทำความร่วมมือกับศาลโดยตรง เช่น บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างศาลเยาวชน

กับองค์กรภายนอก และ 4) เครือข่ายส่วนตัวของผู้พิพากษาสมทบหรือผู้ให้คำปรึกษา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเยาวชน

การใช้เครือข่ายเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่การบำบัดทางจิตใจ การฟื้นฟูด้านทักษะชีวิต การส่งเสริมอาชีพ การกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ไปจนถึงการเฝ้าระวังในชุมชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกลไกสนับสนุนที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม การใช้เครือข่ายจะเกิดประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อมีการติดตาม ประสานงาน และประเมินผลอย่างใกล้ชิด ผู้ให้คำปรึกษาจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประสานข้อมูลระหว่างฝ่ายต่าง ๆ พร้อมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงานตามแผนบำบัดอย่างต่อเนื่อง

จากกรณีศึกษาคดีทางเพศ พบว่า หนึ่งในเครือข่ายที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อกระบวนการฟื้นฟูมากที่สุด คือ “ครอบครัว” ซึ่งมีบทบาททั้งในการสนับสนุนทางอารมณ์ การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้เริ่มต้นใหม่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

5.1.6 การติดตามที่ครอบคลุม

การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 132 ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การติดตามจึงเป็นกลไกสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของแผนการฟื้นฟู และเป็นการส่งเสริมกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับเด็กและครอบครัว

ในเชิงระบบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครกำหนดให้มีการติดตามผลรายเดือน โดยมีการนัดหมายพบผู้ให้คำปรึกษาตามแผนการที่ศาลอนุมัติ อย่างไรก็ตาม เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิดและความยืดหยุ่นในการสื่อสาร ทางศาลยังได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น การจัดตั้งกลุ่มในแอปพลิเคชัน LINE ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา เด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครอง เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร ติดตามพฤติกรรม และยืนยันความเปลี่ยนแปลงด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ภาพถ่าย วิดีโอ หรือข้อความสนทนา

การติดตามดังกล่าวมิได้สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ยังคงมีการดำเนินงานต่อในลักษณะ “การติดตามด้วยความห่วงใย” ซึ่งศาลยังคงใช้กลุ่ม LINE เป็นเครื่องมือในการดูแลเยาวชนหลังจบกระบวนการ เพื่อสร้างหลักประกันว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะคงอยู่ต่อเนื่อง และลดโอกาสในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ

นอกจากนี้ ศาลยังมีแนวคิดในการจัดโครงการที่เปิดพื้นที่ให้เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำผิดและสามารถฟื้นฟูตนเองได้อย่างสมบูรณ์ กลับมาแบ่งปันประสบการณ์กับเด็กหรือเยาวชนที่ยังอยู่ในกระบวนการ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้ที่ยังไม่สามารถก้าวผ่านปัญหาได้ การเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงเช่นนี้ ถือเป็นกลยุทธ์การติดตามที่มีความหมายเชิงจิตวิทยา และเอื้อต่อการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

5.2 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

ปัจจัยความสำเร็จที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สามารถสรุปปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ได้ดังแผนภาพนี้

รูปที่ 1 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132
ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

จากรูปที่ 1 สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนที่นำไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่ทวนกระทำความผิดซ้ำ เกิดจากการปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีการเลี้ยงดูของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้คำปรึกษา ตามแนวทางครอบครัวบำบัด ซึ่งจะเกิดได้เลย หากผู้ให้คำปรึกษาไม่ได้ใช้วิธีการให้คำปรึกษาที่ดี ด้วย (1) การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (3) การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่ยืดหยุ่น (4) การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (5) การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิผล (6) การติดตามที่ครอบคลุม รวมไปถึงประสิทธิภาพของโครงการต่างๆ ที่ศาลจัดขึ้นเพื่อแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว

6. การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ตัวผู้กระทำความผิด (2) ครอบครัว (3) ผู้ให้คำปรึกษา และ (4) ชุมชนหรือเครือข่าย โดยปัจจัยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องและส่งเสริมกันในการนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกของการฟื้นฟูและคืนคนดีสู่สังคม

ความร่วมมือของผู้กระทำความผิดถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด เนื่องจากหากเยาวชนมีความเต็มใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การให้คำปรึกษาย่อมเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับแรงสนับสนุนทางจิตใจจากครอบครัวหรือผู้ดูแล ทั้งนี้ ขั้นตอนการให้คำปรึกษาที่มีความสำคัญประกอบด้วย (1) การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (3) การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่ยืดหยุ่น (4) การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (5) การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิผล และ (6) การติดตามที่ครอบคลุม

ในประเด็นของตัวผู้กระทำความผิดนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของอรุณรัตน์ อารังศรีสุข (2562) ซึ่งเสนอว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษเชิงประณาม โดยเฉพาะในกรณีความผิดทางเพศที่มีลักษณะรุนแรง ควรมีการใช้แนวคิดจากทฤษฎี Just Deserts เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

ในด้านของครอบครัว งานศึกษาของอัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว (2560) ชี้ว่า การที่เยาวชนเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น หรือมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับบิดามารดา มีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การแสวงหาความรักจากกลุ่มเพื่อน และการ

เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้กลุ่มเพื่อนยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการกระทำ ความผิด โดยเฉพาะในกรณีของพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน หรือการเสพ สื่อที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดได้

ในมิติของพฤติกรรมทางเพศ พบว่า เยาวชนจำนวนไม่น้อยมีประสบการณ์ทางเพศก่อนวัย อันควร โดยมีการเรียนรู้ผ่านสื่อลามกหรือจากเพื่อนร่วมกลุ่ม ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการและ นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การมีเพศสัมพันธ์โดยขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือการร่วมกระทำ ความผิดแบบกลุ่ม นอกจากนี้ ยังพบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีบทบาทต่อการลด ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น

ในด้านการปรับพฤติกรรมและทัศนคติ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของผู้ให้คำปรึกษามีความสำคัญยิ่ง โดยแนวทางครอบครัวบำบัด (Family Therapy) ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเยียวยา และฟื้นฟูทางอารมณ์และจิตใจอย่างแท้จริง ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดความเชี่ยวชาญและความทุ่มเทจากผู้ให้คำปรึกษา

นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่าย เช่น โรงเรียน ผู้นำชุมชน หรือองค์กร ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถช่วยส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอาชีพ และการป้องกันไม่ให้เด็กหรือ เยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดอีก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบำบัดและฟื้นฟูที่ยั่งยืน

งานศึกษาของสกล วรเจริญศรี (2560) ระบุว่า การให้คำปรึกษาที่ประสบความสำเร็จใน กลุ่มวัยรุ่นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบเชิงสัมพันธ์ 7 ด้าน ได้แก่ ความใส่ใจ ความร่วมมือ การเปิดเผยตนเอง การสนับสนุน การไว้วางใจ การแสดงออกทางความรู้สึก และการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของศาลเยาวชนและครอบครัวที่ใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาแบบองค์รวม

โดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 132 ได้แก่ ความร่วมมือของตัวผู้กระทำความผิด การ สนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาในการสร้างสัมพันธภาพและ ติดตามอย่างใกล้ชิด และการประสานงานกับเครือข่ายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานของ ผู้ให้คำปรึกษาจึงต้องมีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยมี เป้าหมายสูงสุดในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินมาตรการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตาม มาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 มีลักษณะสำคัญสองรูปแบบ คือ แบบไม่จำกัดเสรีภาพ ซึ่งใช้กับเด็กที่อยู่ใน ความดูแลของครอบครัวและได้รับคำสั่งจากศาลให้เข้าสู่กระบวนการให้คำปรึกษา และแบบจำกัด เสรีภาพ สำหรับกรณีที่เด็กไม่มีผู้ดูแล ศาลจึงสั่งให้ส่งตัวเข้าสถานพินิจ โดยไม่เกินช่วงอายุที่กำหนด พร้อมกำหนดเงื่อนไขฝึกอบรมหรือบำบัดเพิ่มเติม

กระบวนการตามมาตรา 132 โดยเฉพาะแบบไม่จำกัดเสรีภาพนั้น มีบทบาทสำคัญของ ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งศาลมอบหมายให้ นักจิตวิทยา และ ผู้พิพากษาสมทบ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยเน้นการ วางแผนและดำเนินการฟื้นฟูแบบมีส่วนร่วมกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว รวมถึงการจัดทำรายงาน และการประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมาตรา 132 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ โดยเน้นการพูดคุยอย่างเป็นมิตร เพื่อสร้างความไว้วางใจ และลดแรงต้านทางจิตใจจากเด็กและครอบครัว

2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด ด้วยการวิเคราะห์เชิงลึกถึงรากของปัญหา ทางร่างกาย จิตใจ สังคม และบริบทครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน

3. การให้คำปรึกษาเพื่อการแก้ไข บำบัด พื้นฟูที่ยืดหยุ่น ด้วยการใช้แนวทางที่ไม่ตายตัว ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง และออกแบบแผนฟื้นฟูเฉพาะรายบุคคล

4. การสรุปข้อมูลอย่างครบถ้วนและชัดเจน ซึ่งเป็นการจัดทำรายงานเสนอศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคดี โดยแสดงพัฒนาการและความร่วมมือจากเด็กและครอบครัวอย่างเป็นระบบ

5. การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน หน่วยงานบำบัดยาเสพติด หน่วยฝึกอาชีพ หรือผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน

6. การติดตามอย่างครอบคลุม ซึ่งมีทั้งแบบเป็นทางการ (รายเดือน) และไม่เป็นทางการ (ผ่าน LINE กลุ่มหรือการเยี่ยมบ้าน) รวมถึงการติดตามหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

โดยข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยความสำเร็จของการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ให้คำปรึกษา แต่เกิดจากความร่วมมือของ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ตัวผู้กระทำความผิด (2) ครอบครัว (3) ผู้ให้คำปรึกษา และ (4) ชุมชนหรือเครือข่ายสนับสนุน

ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อมี แนวทางครอบครัว บำบัด ผสานกับกระบวนการให้คำปรึกษาที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมมือ และการสื่อสารอย่างเปิดใจระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

7.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับชาติ

รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเพศ ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาที่เหมาะสมต่อการรับทราบการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู อาทิ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาทางพฤติกรรมและสังคม การส่งเสริมการศึกษาทางเลือก รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพ นักจิตวิทยา นักการศึกษา นักกฎหมาย และผู้แทนจากหน่วยงานด้านเด็กและครอบครัว เพื่อขับเคลื่อนแนวนโยบายที่มีความเชื่อมโยงแบบองค์รวม

7.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ

ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ ควรจัดทำ “คู่มือแนวทางการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟู เด็ก เยาวชน และครอบครัว” ที่ครอบคลุมแนวทางการวิเคราะห์เด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านจิตสังคม จุดแข็ง จุดอ่อน แบบแผนในการดำเนินชีวิต ประวัติการเผชิญปัญหา และคุณค่าทางจิตใจ เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออ้างอิงในการให้คำปรึกษาและออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคล นอกจากนี้ ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายในชุมชนในลักษณะบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษา ฝึกอบรมอาชีพ ทุนส่งเสริม และ การเข้าถึงระบบการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม ครอบคลุมมิติทางกาย จิตใจ และสังคมของเด็กและเยาวชน

7.1.3 ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติสำหรับศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงศาลในจังหวัดอื่น ๆ ควรนำผลการศึกษาไปเผยแพร่สู่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ศาล และผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการฟื้นฟูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ควรส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ของสังคมต่อบทบาทและกระบวนการให้คำปรึกษาของศาลเยาวชนฯ ผ่านช่องทางสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจ สนับสนุน และลดอคติต่อเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิด พร้อมเปิดโอกาสให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). *รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2563*. กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/report/report63.pdf>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. สงขลา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จินตนา จินโต. (2556). *การให้คำปรึกษากลุ่ม: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ กาญจนวสิทธิ์. (2547). *จิตวิทยาแนะแนว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ วงศ์บุญสิน. (2560). *แนวทางการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ*. *วารสารจิตวิทยาและการแนะแนว*, 45(2), 12–27.
- นิตยา นิลสุข. (2559). *บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการกระทำผิดของเยาวชน*. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 22(1), 89–106.
- นุชนาฏ คำดี. (2562). *แนวทางการให้คำปรึกษากลุ่มสำหรับเยาวชนผู้กระทำความผิดทางเพศ*. *วารสารการพัฒนาสังคม*, 21(3), 55–73.
- ประภัสสร สุขโข. (2558). *การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลเยาวชน*. *วารสารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม*, 6(2), 47–66.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). *รายงานสถานการณ์อาชญากรรมทางเพศ ปี 2565*. กรุงเทพฯ:กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร. (2565). *คู่มือแนวทางการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรา 132*. เอกสารภายใน (อัดสำเนา).
- ศศิธร คำพวง. (2562). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรภาคเอกชนไทย*. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 12(3), 34–50.
- สกล วรเจริญศรี. (2560). *โมเดลสัมพันธภาพเชิงบวกในการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น*. *วารสารจิตวิทยาและสุขภาพ*, 10(2), 24–39.
- อัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว. (2560). *กรณีศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดีร่วมกัน*. *โทรมหญิง: ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณรัตน์ อารังศรีสุข. (2562). *แนวคิด Just Deserts กับการลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีทางเพศ*. *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์*, 11(1), 66–81.